

France Bevk:

Demon.

otrkal sem pri znancu — prijatelja bi ga ne mogel imenovati — in ta mi je odprl. Ne poznate ga, videli pa ste ga že neštetokrat. Opis njegove visoke, mračne postave ne bi zadostoval, takih ljudi kot on, je mnogo. Človek, ki ga najdeš veselega in žalostnega ob enem, vedrega in mračnega, prijaznega in tujega.

V njegovi sobi je velik nered in vendar ve za vsak popirček, ki leži na tleh. Pet knjig leži odprtih na mizi, do srede prečitanih, šest rokopisov je do srede izgotovljenih in nedokončanih. Hodi po sobi sem in tja in snuje. Včeraj je trdil eno, jutri je iznašel drugo misel in že sedi, da jo vrže v življenje. Še ni napisana, je zanj zastarela in bi jo poteptal. Spet hodi po sobi iz kota v kot kot vjeta žival in išče izhoda.

Dal mi je stol. Na mizi so ležale popisane pole, on je hodil iz kota v kot.

«Ne morem delati,» je dejal mračno, skoro žalostno.

Res je bila zadnja stran popirja za polovico prečrtana, poteze pisave so bile šibke, besede popravljene, znak raztresenosti in duševne medlosti.

«Vsakih pet sekund sem pogledal skozi okno. Vsaki dve sekundi na sliko nad pultom.»

Pod oknom je šumelo življenje ulice, nad pultom je v temnem okvirju visela slika debelušne ženske, s tistim pogledom, ki ne razodeva ničesar drugega nego meso, kot pri večini žensk; eno ramo je imela golo.

«Ali ljubiš ženske?» me je vprašal, ko je videl, da visi moj pogled na sliki.

Nisem mu vedel odgovoriti. Bil sem v zadregi. On se je smehljaj s smehom, ki je bil podoben tihemu zmagoslavju.

«Na to vprašanje je nemogoče odgovoriti. Razmišljal sem to že marsikatero noč, mislil sem, da leži odgovor na dlani; ko se je storil dan, je vpihnil mojo misel. Glej, onale ženska, ki me danes gotovo več ne pozna, ker ženska si ne zapomni nikogar, me je nekoč premotila v mraku in pri luči. Tisti hip sem mislil, da je šestnajstletna. Ko je padla krinka z obraza, sem spoznal, da jih ima štirideset in da je silno nagnusna in da je že prepozno. Nisem vedel, kaj naj storim od sramu.

Ta slučaj mi je prvi odprl oči v spoznanje in danes ne ovijam z gloriole nikogar več. Med telesom in dušo se bje dvoboj — ko te neha gristi telo, te grize duša od sramu nad tvojim početjem. Zakaj vselej pade krinka po tistem sleparstvu, ki ga ne morem imenovati, ker zame nima imena.

Danes sem sklenil, da bom delal. Zakuril sem si peč, kupil si cigaret, skuhal si čaja. Ko sem prijel za pero, se je tik pred mene v mizo zapičila podoba, pol boginji pol prascu podobna. Ni ga človeka, ki bi mogel to opredeliti ali naslikati, ta podoba je sedla na moje možganske vozle, vzela nitke med svoje prste in me vodila. Moje misli so blodile kot pijane. Prijel sem se za čelo. Hotel sem jih obvladati z vso energijo... pa je zaplesala pred mojimi očmi čudna postava, kot na vrvi igralka iz cirkusa.

Pretrgal sem vse prikazni, izvirajoče iz krvi, in sem planil na ulico. Bežal sem po ulicah gori in doli, gori in doli, po dežju in blatu, dokler se nisem utrudil. Potem sem iskal prikazni z očmi, dokler se me ni v mraku oklenila roka:

„Moj sramežljivi črnolasec!“

Z nesramno kretnjo je odgrnila zavese tistega vsakokratnega bednega spoznanja in padla je krinka. Medicejska Venera se je spremenila v gnusno čarovnico. Ubil bi jo bil...

Ne sovražim ženske, niti je ne ljubim. V mojem svetu, ki sem ga napolnil z lastno mislijo, nima prostora. In če bi jo davil, bi ne mislil, da davim njo, ampak tistega lastnega jaz-a, ki se noče pokoriti mojim zakonom.

To je blazno! Hodim gori in doli in gori moje telo, grem na ulico, da se telo umiri in poginejo pošastne prikazni — zdaj gori duša, polna tistega gnjusa in sovraštva, ki je samo vredno, da bi o njem razmišljeval vse življenje. To ni boj in greh na zunaj, proti svetu; to je boj in greh v meni, ki razjeda moje najlepše ure.

Če se boš enkrat tega zavedel, boš tolkel z glavo ob zid in ne boš mogel živeti. Ljubi ženske in ne segaj na dno vsega...

Ko je to izgovoril, je pogledal na sliko debelušne ženske, zakrohotal se je in v hipu vtihnili; nato je zopet hodil po sobi iz kota v kot in gledal mračen in tih v rdeče pisan tapet, razpet od peči do okna v kotu.

«Morda bom delal po noči... Ne segaj na dno vsega, ker je prazno...»